

Cap a una didàctica de la cultura? Reflexions i propostes

Maria Lacueva Lorenz

CONTINGUTS

PANORÀMICA A
L'EEES

ALGUNS
DEBATS
QUE ENS
AFECTEN

ALGUNS
CONCEPTES
RECENTS

1. PANORÀMICA

Ensenyament de les cultures estrangeres a l'EEES

Cultura inserida en les assignatures de llengua

Assignatures específiques de cultura (en la L1 de la universitat o en la LE)

Diferents tradicions, diferents noms

Landeskunde: notícia, relat sobre el país, tipus mosaïc o monogràfic

Culture et Civilisation: marcadament diferents de la *Littérature*, sol ser monogràfic

Language and Culture, Introduction to Catalan Culture: aproximació interdisciplinària

Sense denominacions específiques

1. PANORÀMICA

Especificitats dels Estudis Catalans a l'EEES

Participa de la tendència general: cultura a l'aula de llengua + assignatures de «cultura» de diferents tipologies.

Sovint no tenen títol propi (menys ECTS i temps que altres llengües)

Docent: professorat de la Xarxallull adaptat a les diferents tradicions i, de vegades, professorat natiu

Quan l'assignatura és el català, el nivell de llengua dels estudiants és limitat (i limita les possibilitats docents)

Necessitat de:

- materials didàctitzats adequats per a universitaris
- metodologia per preparar els programes i els propis materials

1. PANORÀMICA

Especificitats dels Estudis Catalans a l'EEES

Participa de la tendència general: cultura a l'aula de llengua + assignatures de «cultura» de diferents tipologies.

Sovint no tenen títol propi (menys ECTS i temps que altres llengües)

Docent: professorat de la Xarxallull adaptat a les diferents tradicions i, de vegades, professora

Quan l'assignatura és el català, el n és limitat (i limita les possibilitats do

Necessitat de:

- materials didàctitzats adequats per a universitaris
- metodologia per preparar els programes i els propis materials

DIDÀCTICA DE LA CULTURA?

2. ALGUNS DEBATS QUE ENS AFECTEN

Estudis Culturals
aplicats a
l'ensenyament de
llengües estrangeres?

Continguts
canònics o crítics?

Perspectiva
local o global?

Interdisciplinarietat,
fonts i materials

2. ALGUNS DEBATS QUE ENS AFECTEN

Estudis Culturals
aplicats a
l'ensenyament de
llengües estrangeres?

«Una *Landeskunde* que vulga ajustar-se als reptes del món globalitzat, necessita base científica. Per això, pel tipus de matèria i pels continguts, cal que la *Landeskunde* es desenvolupi en una àrea d'investigació específica dins els estudis culturals» (Altmayer, 2007)

2. ALGUNS DEBATS QUE ENS AFECTEN

Continguts canònics
o crítics?

Quins **criteris**
fem servir per
triar els
continguts?

- allò que conec perquè em resulta proper
- allò que conec perquè «tothom» ho coneix
- allò que cerque i aprenc per dur a classe
- allò que em serveix per a potenciar la capacitat crítica de l'alumnat

2. ALGUNS DEBATS QUE ENS AFECTEN

Perspectiva
local o global?

Tòpics o
problemàtiques
compartides?

- Elements locals aïllats dins del seu context proper
- Turisme i folklorisme
- Elements locals davant les problemàtiques globals
- Activació de la curiositat

2. ALGUNS DEBATS QUE ENS AFECTEN

Interdisciplinarietat, fonts i materials

Intersecció (o no) de la Filologia amb altres disciplines (Arts, Història, Sociologia, Política, etc.)?

On incloem la literatura?

Textos com a única eina de transmissió de la cultura?

«un modo desconocimiento mucho más interdisciplinario que en el siglo XX está ante nuestras narices, y tenemos dos alternativas: rechazarlo por el esfuerzo que comporta la renovación, el reciclaje académico [...]; o bien, asumir que la complejidad del mundo contemporáneo sólo se puede afrontar con un pensamiento complejo que pasa por analizar más elementos y factores. **El peligro de convertirnos todos en aprendices de todo y maestros de nada es real, naturalmente, en la medida en que se abren caminos inmensos.** Con todo, la interdisciplinariedad ya es practicada parcialmente por la mayoría» (Alfons Gregori, 2011: 12).

3. ALGUNS CONCEPTES RECENTS

cultura
complementària

cultura **estàndard** i
els seus **dialectes**
(Cultura, kultura i
glutura)

cultura
pedagògica

cultura
contrastiva

3. ALGUNS CONCEPTES RECENTS

cultura
complementària

Proposta de nomenclatura davant la problemàtica de les etiquetes CLE, C2, etc.
(Lacueva, 2017)

3. ALGUNS CONCEPTES RECENTS

cultura **estàndard** i
els seus **dialectes**
(Cultura, kultura i
glutura)

cultura estàndard: espontània, adquirida, compartida per la immensa majoria
Cultura: enciclopèdica, apresada, compartida (a diferents nivells) per la majoria
kultura: alternativa, crítica, no majoritària (en principi)
(Lourdes Miquel, 1992)

Glutura, acrònim de globalització+cultura: allò local que esdevé global i a l'inrevès

3. ALGUNS CONCEPTES RECENTS

cultura pedagògica

Gramàtica normativa, relacionada amb estructures de poder i llengua estàndard.

Gramàtica descriptiva, explica l'ús de la llengua en un determinat moment i espai; fuig de valoracions «correcte» i «incorrecte».

Gramàtica pedagògica, inclou:

- descripció, més o menys simplificada
- procediments per desenvolupar la interllengua

Cultura normativa, estructures de poder i una cultura canònica, **Cultura**

Cultura descriptiva, explica expressions culturals de determinats moments, espais i col·lectius més o menys «normatius» o «canònics»: **kultura**

Cultura pedagògica, inclou elements de les dues anteriors i els internacionalitza:

- descripció, més o menys simplificada, de la Cultura, cultura, **kultura**
- procediments per desenvolupar la intercultural/ interculturalitat (sempre en construcció)
- participació de la Cultura, cultura, **kultura** en els debats i corrents globals (Lacueva, 2019)

3. ALGUNS CONCEPTES RECENTS

cultura
contrastiva

- Explicitació del contrast amb la o les cultures d'origen (Landa, 2020)
- Aplicable a qualsevol «varietat» de la cultura
- Relacionada amb la mediació (MECR)

EN GRUPS

ESTUDIS CATALANS COM A CULTURA COMPLEMENTÀRIA									
NIVELLS DE CONCRECIÓ /ABSTRACCIÓ									
NIVELL 0	NECESSITATS ESPECÍFIQUES DE LA FACULTAT O DEPARTAMENT (temps disponible, cursos monogràfics o interdisciplinars, etc.)								
NIVELL 1	LLENGUA			CULTURA			SOCIETAT		
NIVELL 2	Aspectes «externs» de la llengua (els interns es tracten a les classes de llengua)			Elements de la creació, la tradició i la innovació			Dinàmiques socials i aspectes estructurals, geoeconòmics i geopolítics		
NIVELL 3	Història Social de la Llengua	Dialectologia i Etimologia	Sociolingüística i Polítiques Lingüístiques	Creació artística, indústries culturals	Aspectes populars	Desenvolupament històric	Organització Administrativa, Política i Jurídica	Economia	Dinàmiques socials
NIVELL 4	<ul style="list-style-type: none"> • Periodització. • Documents històrics principals. • Fets que hi han influït. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dialectologia diacrònica. • Distribució diatòpica actual. 	<ul style="list-style-type: none"> • Legislacions sobre la llengua. • Agents normalitzadors de la llengua. 	<ul style="list-style-type: none"> • Obres i autors canònics i no canònics. • Moviments i grups artístics. 	<ul style="list-style-type: none"> • Simbologia. • Espais comuns d'identificació. • Imaginari(s) col·lectiu(s). 	<ul style="list-style-type: none"> • Periodització específica. • Fites històriques. • Personatges històrics. 	<ul style="list-style-type: none"> • Organització territorial. • Sistema polític. • Sistema legislatiu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Geografia física. • Infraestructures. • Estat del benestar 	<ul style="list-style-type: none"> • Fenòmens de massa. • Dinàmiques col·lectives i individuals. • Identitats.
NIVELL 5	<ul style="list-style-type: none"> • Formació i expansió del català. • Crisi d'ús. • Persecució i prohibició. • (Sub)Normalització i internacionalització. 	<ul style="list-style-type: none"> • Del llatí al català. • Cronologia de l'evolució (trets principals). • Diferències dialectals actuals. • Varietats lingüístiques i identificació 	<ul style="list-style-type: none"> • Llengua a les constitucions i a les legislacions autonòmiques. • Llengua i ensenyament. • Llengua i Mitjans de Comunicació. • Usos lingüístics. 	<ul style="list-style-type: none"> • Cine. • Literatura. • Arts plàstiques. • Arquitectura. • Música. • Cultures i contracultures. 	<ul style="list-style-type: none"> • Gastronomia popular i d'autor. • Festes. • Tradicions. • Diades. • Personatges i fets mítics. 	<ul style="list-style-type: none"> • Passat àrab. • Edat Mitjana. • Edat Moderna. • Edat Contemporània. • Actualitat. 	<ul style="list-style-type: none"> • Divisions tradicionals i imposades. • Institucions. • Partits polítics. • Constitucions, Estatuts d'Autonomia 	<ul style="list-style-type: none"> • Recursos naturals. • Sectors econòmics. • Distribució de la riquesa. • Transports. • Serveis Públics. 	<ul style="list-style-type: none"> • Independència • Moviments socials. • Feminisme(s). • Ecologisme. • Esport.

EN GRUPS

NIVELL 6

- Conceptes: diglòssia, normativització, normalització, lleialtat lingüística, glotofàgia, normativa pluricèntrica, llengua estàndard.
- Mapes dialectals i exemples autèntics (cançons, textos, vídeos, etc.).
- Unitat de la llengua ~ Secessionisme lingüístic.
- Institucions normativitzadores: de la Cancelleria Reial a l'IEC o l'AVL.
- Panorama de l'oferta informativa, cultural i d'oci en català.
- L'Espai Català de Comunicació
- Som Escola i Escola Valenciana.
- Paisatges lingüístics del català.
- L'ús del català a Internet
- El factor migratori.
- El català respecte a les llengües d'Europa i del món.

- Conceptes: Conquesta ~ Reconquesta, Decadència, Guerra de Successió, Renaixença, Noucentisme, postguerra, exili (interior i exterior).
- 1939: any zero de la cultura catalana.
- Tradicions festives: del Correfoc al Correllengua.
- Simbologia: diversitat de banderes (oficials i no oficials) i heràldica (Creu de Sant Jordi, Rata Penada).
- Obres i autors: de la Llotja de València a la Sagrada Família; de Ramon Llull a Marta Rojals, de l'abís de Taüll a Josep Renau.
- L'eclosió de la música: de la Nova Cançó al *Dub*, de la recuperació de la música tradicional al mestissatge, de Casals a Antònia Font.
- Significats del 23 d'abril, 25 d'abril, 11 de setembre, 9 d'octubre, 7 de novembre, 31 de desembre.
- Patrimoni de la Humanitat (material i immaterial): la dieta mediterrània, Muixeranga i Castells, Tàrraco, Eivissa, el Cant de la Sibila, les Falles de València, el Misteri d'Elx.

- Conceptes: autonomia, província, comarca, Generalitat, govern autonòmic, autodeterminació, centralisme, unionisme ~ independentisme, el "Procés".
- Valors culturals, ecològics i econòmics de la terra i l'aigua: el Tribunal de les Aigües.
- El triangle Barcelona – Palma – València.
- Jerarquia legal (Constitucions, Estatuts d'Autonomia comparats).
- Respostes col·lectives a la crisi i la corrupció: Salvem, PAH, iaioflauta, 15M, marcees.
- Del "tres voltes rebel" a #OnSónLesDones
- El Corredor Mediterrani.
- Turisme i gentrificació: la Palma antiga, la Barceloneta, el Cabanyal.
- De la pilota valenciana al Barça.

Taula 2

EN GRUPS

INTENT DE DECÀLEG PER A L'ENSENYAMENT DE LA CULTURA

CRITERIS A L'HORA DE TRIAR CONTINGUTS

- Allò que conec bé i que em resulta proper
- Allò que conec perquè «tothom» ho coneix
- Allò que m'he apropiat sobre temàtiques o àmbits que em resulten més llunyans per dur a classe
- Allò que em serveix per a potenciar la capacitat crítica de l'alumnat
- Altres criteris

EQUILIBRIS

- Equilibri territorial
- Equilibri de gènere
- Altres equilibris

MATERIALS

- Faig servir (sobretot) textos com a eina de transmissió de la cultura
- Faig servir altres materials audiovisuals o imatges (cartells, arts plàstiques, mapes, etc.)

Gràcies!